

ویژگی‌ها و مشخصات انواع گلیم ورنی و شیریکی پیچ در استان‌های آذربایجان شرقی و کرمان

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۲۸

کد مقاله: ۷۷۲۴۸

فاطمه اکبری^۱*

چکیده

ورنی نوعی گلیم یک رو است که از طریق پود پیچی بافته می‌شود و در مناطق مختلف ایران با نام‌های متفاوت شیریکی پیچ، رندی، سرانداز و چینه‌بافی و البته با نقشمایه و طرح‌های مختلف شهرت دارد. ورنی از نظر مواد اولیه دارای انواع پشمی، ابریشمی و نیمه ابریشمی است و دارای مراحل چهارگانه؛ گلیم بافت، عبور پود نازک، پودپیچی و شیرازه‌بندی است. این نوشتار ضمن معرفی مشخصات مواد اولیه، اندازه و مراحل بافت ورنی به شناسایی نقشمایه‌ها و انواع طرح‌های رایج آن‌ها در منطقه آذربایجان شرقی می‌پردازد. روش پژوهش، توصیفی تحلیلی است و از شیوه‌های کتابخانه‌ای و میدانی برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است. در شیوه تجزیه و تحلیل مطالب از روش استقرایی به صورت گردآوری و نهایتاً دسته‌بندی اطلاعات استفاده شده است.

واژگان کلیدی: ورنی، نقشمایه، ایل شاهسون، آذربایجان شرقی، گلیم یک‌رو

۱- دانشیار دانشکده فرش، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، ایران

f.akbari@tabriziau.ac.ir

۱- مقدمه

در خصوص مطالعه انواع گلیم‌های یک رو متأسفانه شاید به دلیل عدم مهارت و آشنایی نویسندگان با مسائل فنی انواع زیراندازها مطالب غیرعلمی، ناقص و پراکنده‌ای تنظیم یافته است که نویسنده را نیز بر آن داشت تا در سال ۱۳۷۹ در طی چند ماه تحقیقات میدانی در شهرها و روستاها و مناطق ایلی عشایری استان آذربایجان شرقی ضمن شناسایی نزدیک با شیوه‌های فراهم آوری مواد اولیه و بافت، اقدام به جمع‌آوری و طبقه‌بندی انواع نقوش و طرح‌های ورنی نماید. در این مقاله تلاش شده است تا با ارایه جدولی طبقه‌بندی شده از انواع نقشمایه‌ها و طرح‌های رایج ورنی بتوان برای اولین بار معرفی جامعی را از این هنر در منطقه آذربایجان شرقی ارایه نمود. با مطالعه انواع گلیم‌های یک رو که در مناطق مختلف ایران دارای نام‌های متعدد هست؛ شیریکی پیچ، ورنی، رندی، سرانداز و چینه‌بافی در استان‌های اردبیل، آذربایجان شرقی، کرمان، فارس، خوزستان، چهارمحال و بختیاری و لرستان، شاهد شیوه یکسان بافت و تنوع طرح و نقش و نیز رنگ‌بندی متنوع بوده که تحت تأثیر فرهنگ و جغرافیای منطقه بافت قرار گرفته اند. به طور کلی می‌توان گلیم‌های ایرانی را در سه گروه؛ گلیم‌های ساده یا دورو یا تخت، گلیم‌های یک رو و گلیم‌های خاص قرار داد. در بافت گلیم‌های ساده یا دورو یا تخت فقط از روش پودگذاری استفاده می‌شود. این نوع گلیم‌ها دارای ضخامت کمتری در مقایسه با دیگر انواع این دست‌بافته هستند. نگاره‌های هر دو روی آن یکسان بوده و از هر دو طرف پشت و روی آن می‌توان استفاده کرد. «گلیم‌های قشقایی، سته، بیجار، کردستان، مسند، اردبیل، سمنان، زنجان و ... در این گروه قرار دارند.» (یاوری، ۱۳۹۲: ۵۳-۵۴)

در گلیم‌های یک‌رو، نقش توسط پیچش پود به دور جفت تارهای زیر و رو ایجاد می‌شود و شامل ورنی، شیر یکی پیچ، رندی و سرانداز و چینه‌بافی می‌گردد. تفاوت این نوع گلیم‌ها در کیفیت طرح و رنگ و نقش‌بندی آنها است. ورنی در استان‌های اردبیل و آذربایجان شرقی، شیر یکی پیچ در استان کرمان، رندی در استان‌های فارس و خوزستان، سرانداز در چهارمحال و بختیاری و چینه‌بافی در لرستان بافته می‌شود. در بافت گلیم‌های خاص از هر سه روش پودگذاری، پودپیچی و بافت گره استفاده می‌شود. گلیم‌های گل برجسته در ایلام، گچمه در استان کهگیلویه و بویراحمد، شورکی در استان خراسان (در حدود ۵۰ کیلومتری شهر مشهد)، گلیم رضاآباد خارتوران (حدود ۳۲۰ کیلومتری شاهرود)، گلیم سفره کردی خراسان و ... در این دسته‌بندی قرار می‌گیرند. (همان)

۲- بافت ورنی در استان آذربایجان شرقی

ورنی یا سوماک^۱ از بافته‌های پرارزش روستائیان و عشایر آذربایجان شرقی و اردبیل است. بنا بر اعتقاد برخی از محققین، محل اصلی تولید ورنی منطقه قراباغ بوده که به واسطه وجود روابط و علقه‌های فرهنگی و نیز تردد عشایر در کنار رود ارس به منطقه مغان نیز سرایت کرده است.

جانی‌هاسکو مؤلف کتاب قالیچه‌های عشایری می‌نویسد: «تمام اقوام ساکن آذربایجان (ایران و شوروی سابق) اصل و نسب مشترکی دارند و تا قبل از تسلط روسیه بر قفقاز در قرن نوزده میلادی بین اقامتگاه‌های آنان مرزی وجود نداشت و به راحتی رفت و آمد نموده و مبادلات هنری و فرهنگی داشتند.» (حسن بیگی، ۱۳۶۷: ۱۲۶)

متن ورنی‌های آذربایجان شرقی با نقوش ریز و ساده شده حیوانات به صورت انتزاعی و در کنار موتیف‌های ساده هندسی تزیین شده است. متن ورنی‌های بافت جمهوری آذربایجان دارای نقوش درشت حیوانات است. این نقوش برخلاف حیوانات ساده و انتزاعی ورنی‌های ایران، جزئیات بیشتر و کامل‌تری از حیوانات را نشان می‌دهد.

«متن ورنی‌های بافت ترکیه تماماً با نقوش هندسی پوشیده شده و به ندرت از نقش حیوانات استفاده شده است.» (Balpinav, ۱۹۸۳) به نقل از (اکبری، ۱۳۷۹: ۱۳۱)

بافت ورنی در بین زنان و دختران عشایر و روستائیان ایل‌های آل‌سون (شاهسون)، چلبیانلو، حاج‌علیلو، و عشایر کوچ نشین مناطق وسیعی از شمال آذربایجان؛ دشت مغان، اهر، ارسباران، مشکین‌شهر و شمال شرق آذربایجان شرقی در هنگام ییلاق و قشلاق در؛ خداآفرین، کلبر، هوراند و منطقه اردبیل؛ خلخال، گرمی، بیله‌سور، پارس‌آباد انجام می‌شود. ایل شاهسون از ۳۲ طایفه بزرگ و تیره‌های متعدد بوده و بیشترین کثرت جمعیت در منطقه آذربایجان را به خود اختصاص می‌دهند.

تاریخ ایلات و عشایر ایران نشان می‌دهد که بارها طایفه‌هایی از ایل شاهسون (آل‌سون) از دوران صفویه به بعد به دلایل سیاسی به سایر نقاط ایران کوچانیده شده‌اند همچنانکه می‌توان بافت شیریکی پیچ در نزد عشایر شول و افشار را در کرمان مشاهده نمود. (همان، ۱۳۷۹: ۱۳۳)

۱ - سوماک در آذربایجان شرقی به نام ورنی شهرت دارد «نام سوماک از نام شاماخیا شهری در قفقاز گرفته شده که در آنجا در طی قرن‌ها گلیم‌های ظریف گلدار پودی بافته می‌شده است.» (یاوری، ۱۳۹۲: ۵۴).

۳- چله کشی و مراحل بافت ورنی

چله کشی ورنی با استفاده از دستگاه دار (چهارچوب فلزی یا چوبی) و ابزارهای شیش - چوبورگه - هاف - کجو انجام می‌شود. در گذشته زنان و دختران عشایر برای بافت ورنی از دارهای افقی استفاده می‌شود ولی امروزه در بیلاق و قشلاق بیشتر دارهای عمودی به کار می‌رود. دستگاه دار چهارچوبی از جنس چوب و یا فلز است که دو میله به نام شیش، یکی به موازات سر دار در فاصله ۳۵-۴۰ سانتیمتری و دیگری به موازات زیر دار در فاصله ۱۵ سانتیمتری آن به واسطه دو پیچ به دار متصل می‌شود. در هنگام چله کشی ابتدا سرخ چله‌ها که نام محلی آنها «آرش» است مطابق تصویر (۲) به طرف چپ میله پایینی گره زده و سپس تا پایان مرحله چله کشی دور تا دور این دو میله پیچیده می‌شوند.

فشرده‌گی تارهای چله در تناسب با ضخامت نخ چله و ظرافت بافت متفاوت است و همواره سعی می‌شود تا فشرده‌گی یکنواختی در سطح چله ایجاد شود. در انتهای بافت ورنی، چله‌ها قیچی نمی‌شوند بلکه با شل کردن دار و بیرون کشیدن شیش از بین تارهای ورنی از دار پایین می‌آید و به همین دلیل ریشه‌های سر و ته ورنی آزاد نیست و بلکه شکل بسته دارد.

البته این در صورتی است که ابتدا و انتهای ورنی بافته شده همان ابتدا و انتهای چله اصلی باشد و اگر در روی یک دار بیشتر از یک قطعه ورنی بافته شود پس از قیچی کردن این قطعات ریشه‌های آنها آزاد خواهد بود.

چوبورگه در چله کشی عمل جدا کردن تارهای زیر و رو را انجام می‌دهد بنابراین دیگر احتیاجی به بستن نخ برای جدا کردن تارهای زیر و رو نیست و پس از چله کشی، چوب هاف از بین تارهای زیر و رو که به دلیل قطر چوبورگه از هم فاصله دارند عبور کرده و به بالای چله هدایت می‌شود.

کجو چوب بلند و گردی است که آن را مطابق تصویر (۳) پس از چله کشی با ریسمانی به دو طرف دار بسته شده و سپس با بستن نخ در امتداد آن کار کجوبندی آغاز می‌شود. کجوبندی ورنی نیز مانند کجو بستن بر روی انواع دار با جدا کردن تارهای رو و متصل ساختن آنها به نخ کجو انجام می‌پذیرد. در هنگام بافت ورنی و پیشروی آن می‌توان با شل نمودن پیچ‌های اتصال، قسمت بافته شده ورنی را به پایین و پشت دار منتقل نمود.

۴- مشخصات ورنی و مراحل بافت آن

ورنی بافته‌ای داری است و از اجزای تار، پود نازک و پود اصلی تشکیل یافته است. نقش، توسط پود اصلی شکل می‌گیرد و تار و پود نازک توسط آن پوشیده و پنهان می‌گردد. حرکت پود اصلی پیچشی و غیر منقطع است و انتهای آزاد آن در پشت بافته رها می‌شود. بافت ورنی دارای سه مرحله؛ گلیم بافت، پود گذاری، شیرازه‌بندی است.

بافت ورنی با چند رج گلیم بافی توسط پود نازک یا نخ چله آغاز می‌شود و سپس بافت اصلی آن با مراحل چهارگانه به شرح ذیل به انجام می‌رسد:

مرحله اول- عبور ساده پود نازک از لابه‌لای تارهای زیر و رو

مرحله دوم- بافت قایبغ به صورت پیچش پود اصلی دور تا دور جفت تارهای زیر و رو از سمت چپ به راست مطابق تصویر (۴).

مرحله سوم- عبور ساده پود نازک از لابه‌لای تارهای زیر و رو.

مرحله چهارم- بافت ترسه قایبغ به صورت پیچش پود اصلی دور تا دور جفت تارهای زیر و رو از سمت راست به چپ مطابق تصویر (۵).

پس از اتمام هر رج برای استحکام بخشی و متراکم و یکنواخت شدن بافت آن، از عمل دفعه‌زی مطابق تصویر (۶) استفاده می‌شود. نام محلی دفعه‌زی «کرکزنی» است و باید با دقت تمام انجام شود تا گره‌ها به طور یکسان روی هم بخوابند و نقوش به طور صحیح نمایان شوند. (اکبری، ۱۳۷۹: ۱۶۹)

در هنگام پودپیچی اگر بافنده قصد دارد هشت تار را با پود قرمز و با فاصله چهار تار، هشت تار دیگر را با قرمز ببافد لازم است پس از پیچیدن پود قرمز به دور هشت تار اول، ادامه پود را از پشت چهار تار میانی رد نموده و سپس آن را به دور چهار جفت تار دیگر بپیچاند. در این حال ادامه پود قرمز در پشت بافته باقی می‌ماند تا در رج بعدی مورد استفاده قرار گیرد و اگر طول پود کوتاه باشد انتهای آن در پشت چله‌ها به صورت رها شده باقی می‌ماند. انبوه نخ‌های رنگی در پشت ورنی به سبب وجود این دسته از پودها است.

از هاف و کجو در مرحله پودگذاری استفاده می‌شود. برای عبور پود نازک از بین چله‌ها برای هدایت تارهای رو به جلو از هاف و برعکس برای هدایت تارهای زیر به جلو از کجو استفاده می‌شود. برای این منظور مطابق تصاویر (۷) و (۸) چوب هاف را مقداری پایین آورده تا تارهای رو جلوتر از تارهای زیر قرار گرفته و بافنده با استفاده از این فاصله پود نازک را از میان تارها عبور دهد. در مرحله بعد پس از یک رج پودپیچی به روش‌های قایبغ یا ترسه قایبغ، برای گذراندن پود نازک از لابه‌لای تارهای زیر و رو هاف را به بالای چله هدایت نموده و با فشار دست تارهای رو اندکی عقب‌تر از تارهای زیر برده می‌شوند و سپس پود نازک عبور داده می‌شود. تصویر (۹) طریقه عبور پود نازک از لابه‌لای چله‌های ورنی در زمانی که تارهای رو در زیر قرار گرفته‌اند را نشان می‌دهد.

تصویر (۱۰) مراحل شیراز پیچی در ورنی را نشان می‌دهد. چهار تار اول مطابق تصویر انتخاب و سپس پود به دور آنها پیچیده می‌شود.

۵- بررسی انواع ورنی از نظر مواد اولیه

ورنی از نظر مواد اولیه دارای انواع پشمی، ابریشمی و نیمه ابریشمی است:

۱- ورنی پشمی: تار چله و پود نازک از پنبه و پود اصلی آن از جنس پشم رنگ شده است.

۲- ورنی ابریشمی: پود اصلی این نوع ورنی تماماً از ابریشم است و از نخ پنبه‌ای جهت تار و پود نازک استفاده می‌شود. بافت این نوع ورنی دارای سابقه زیادی نیست ولی امروزه به صورت گسترده رواج دارد.

۳- ورنی نیمه ابریشمی: در بافت این نوع ورنی بنا به سلیقه بافنده از پشم ظریف برای تارهای چله و از تلفیق پشم و ابریشم به عنوان پود اصلی و از نخ پنبه برای پود نازک استفاده می‌شود. (اکبری، ۱۳۷۲: ۱۷۳)

۶- بررسی انواع ورنی از نظر اندازه و نوع مصرف

ورنی به عنوان بافته‌ای با دوام و در عین حال زیبا برای مصارف گوناگون انواع زیرانداز، خورجین و مفرش مورد استفاده قرار می‌گیرد. زیراندازهای بافته شده دارای اندازه‌های متفاوت بوده و معمول‌ترین آن‌ها ۱×۳ و یا ۱×۱/۵ متر است که معمولاً ۱×۱/۵ آن به صورت جفت پشت سر هم بافته می‌شود. اندازه‌های دیگر عبارتند از:

- ورنی قالی ۴۰۰ × ۳۰۰ سانتیمتر
- ورنی پرده ۲۰۰ × ۳۰۰ سانتیمتر
- ورنی کناره بزرگ ۳۲۰ × ۱۵۰ سانتیمتر
- ورنی کناره ۳۱۰ × ۱۲۵ سانتیمتر
- ورنی زرع و نیم ۱۶۰ × ۱۱۵ سانتیمتر
- ورنی قالیچه ۲۳۰ × ۱۵۰ و ۲۰۰ × ۱۵۰ سانتیمتر
- ورنی پشتی ۱۰۰ × ۷۰ و ۹۰ × ۶۰ سانتیمتر

خورجین شکل کیسه‌ای را دارد که جهت حمل و نگهداری وسایل مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد و معمولاً تنها سطح روی آن به صورت ورنی و قسمت پشت آن از بافته‌ای ساده برخوردار است. مفرش یا رختخواب پیچ که در گویش محلی به آن «فرمش» گفته می‌شود مطابق تصویر (۱۱) کیسه بزرگ مکعب شکلی است که معمولاً چهار طرف آن دارای بافت ورنی است. از مفرش برای حمل و نگهداری وسایل و لوازم عشایر در هنگام کوچ و به عنوان پشتی در هنگام بیلاق مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۷- نقش مایه‌ها و طرح‌های رایج در ورنی‌های استان‌های آذربایجان شرقی و اردبیل

نام‌گذاری طرح‌های ورنی براساس نقش متن صورت می‌گیرد. انواع نقوش هندسی و نیز نقوش شکسته جانوران مختلف اعم از پرندگان و چهارپایان اهلی و وحشی، عمده‌ترین نقش مایه‌هایی هستند که متن ورنی را می‌پوشانند. این نقوش مطابق جداول (۱) و (۴) فرم‌های تغییر شکل یافته‌ای از حیوانات مختلف؛ مرغ، خروس، بوقلمون، عقاب، آهو، گوزن، سگ، شیر، ببر، گرگ، گوسفند، شتر، گاو، بز، طاووس و خرس هستند. این تصاویر به صورت بسیار ساده و تجریدی و گاه با واقع نمایی بیشتر اجرا می‌گردند. برخی از انواع طرح‌های رایج در ورنی‌های استان آذربایجان شرقی و اردبیل در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول (۱) انواع طرح‌های ورنی در منطقه آذربایجان شرقی و اردبیل (اکبری، ۱۳۷۲: ۱۸۶-۲۰۸)

۱- گول (حوض، مرداب)	۹- اهر	۱۷- خانه	۲۵- قایق
۲- زنجیره (SS)	۱۰- قره باغ	۱۸- یلان (یل یل = راه راه)	۲۶- کله قوچ
۳- چشمه‌وزان	۱۱- قاب قابی	۱۹- حلقه قیناخ	۲۷- حلقه قیناخ
۴- هریس (هریس گل)	۱۲- قیناخ گل (قینخ گل)	۲۰- حوض لی	۲۸- اوچ گوئی
۵- قوری چی	۱۳- پاراقیناخ	۲۱- آچین با پاراقیناخ	۲۹- کف ساده
۶- بادنوس	۱۴- اوچ گوئی قاییغ	۲۲- اولی قشلاق	
۷- ته گل شاملو آچین قیناخ	۱۵- شاملو (شاملو گل)	۲۳- قوشاگل (حوض به هم نزدیک)	
۸- محرمات (راه راه)	۱۶- یاراقیناخ (نیم قیناخ)	۲۴- آچیق گل	

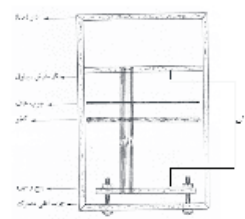
عموماً نقوش حاشیه به صورت عمومی و مشترک اجرا می‌شود و در آن از طرح‌های خانه‌خانه، زنجیره، دگمه، شانه، دو شانه، مهره‌لی، دوگل، پلکان، گل و حیوان، قفقاز، حلقه حلقه، گل، قیناخ، منجوق‌بافی، ایت ردی (رد پای سگ) استفاده می‌شود. (همان) رنگ زمینه ورنی در انواع لاک، کرم، سرمه‌ای، آبی روشن، سفید، پیازی، الوان، مشکی، قرمز، سبز، نخودی و قهوه‌ای است.

تصویر (۳) دار ورنی چله‌کشی شده

تصویر (۲) نحوه پیچش تار به دور شیش در چله‌کشی ورنی

تصویر (۱) طرحی از یک دار ورنی در زمان چله‌کشی

تصویر (۶) مرحله دفتین زدن بر سطح بافته شده با استفاده از شانه مخصوص ورنی

تصویر (۵) پیچش پود اصلی به دور جفت تارهای زیر و رو از سمت راست به چپ در روش قایغ

تصویر (۴) پیچش پود اصلی به دور جفت تارهای زیر و رو از سمت چپ به راست در روش قایغ

تصویر (۹) مرحله عبور پود از لابه‌لای نخ‌های چله

تصویر (۸) با فشار به تارها در بالای کج تارهای رو اندکی عقب‌تر از تارهای زیر قرار می‌گیرد

تصویر (۷) چوب هاف به بالای چله‌ها منتقل می‌شود

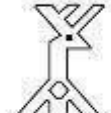
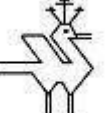
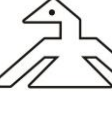
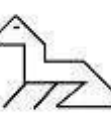
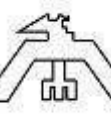
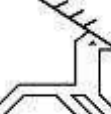
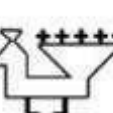
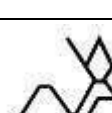
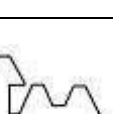
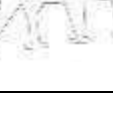
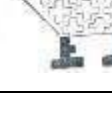
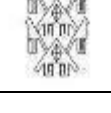
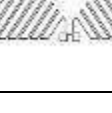

تصویر (۱۱) سه نمونه گلیم شیریکی پیچ سیرجان کرمان

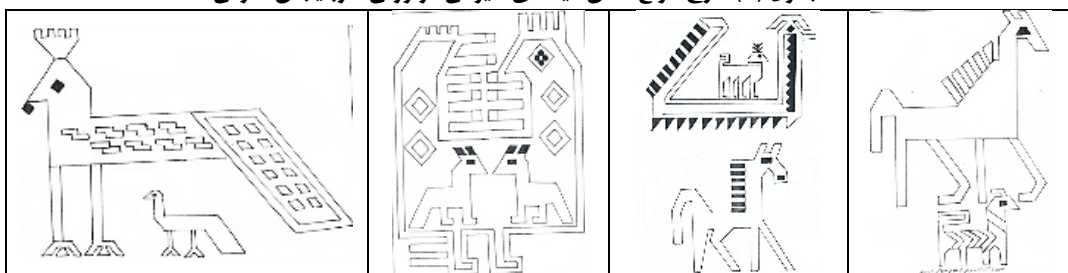

تصویر (۱۰) نحوه جدا کردن چهار تار شیرازه و پیچیدن نخ به دور آنها

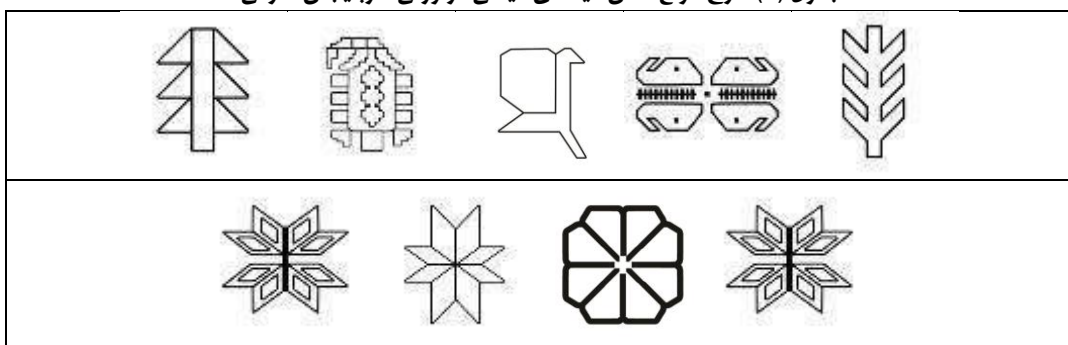
جدول (۲) طرح انواع نقش مایه های حیوانی در ورنی آذربایجان شرقی

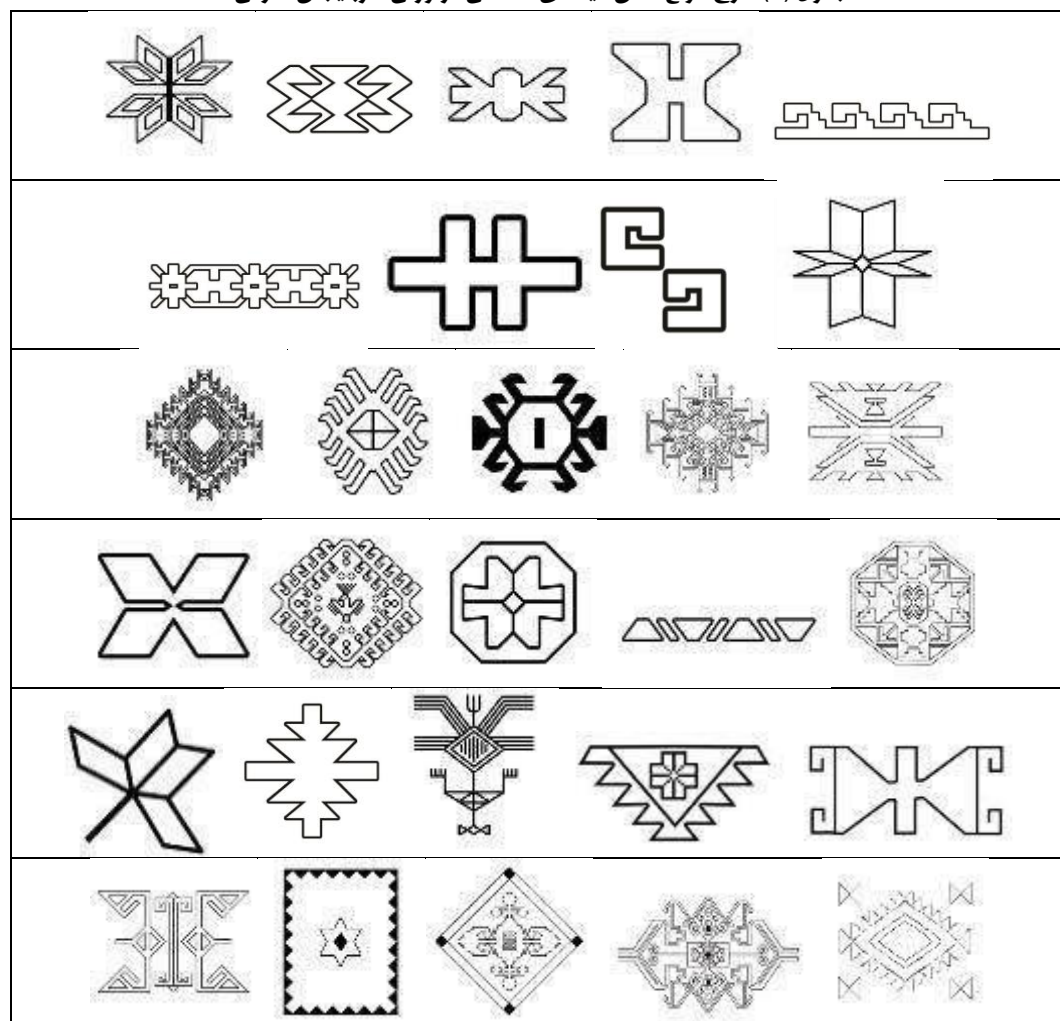
ادامه جدول (۲) طرح انواع نقش مایه‌های حیوانی در ورنی آذربایجان شرقی

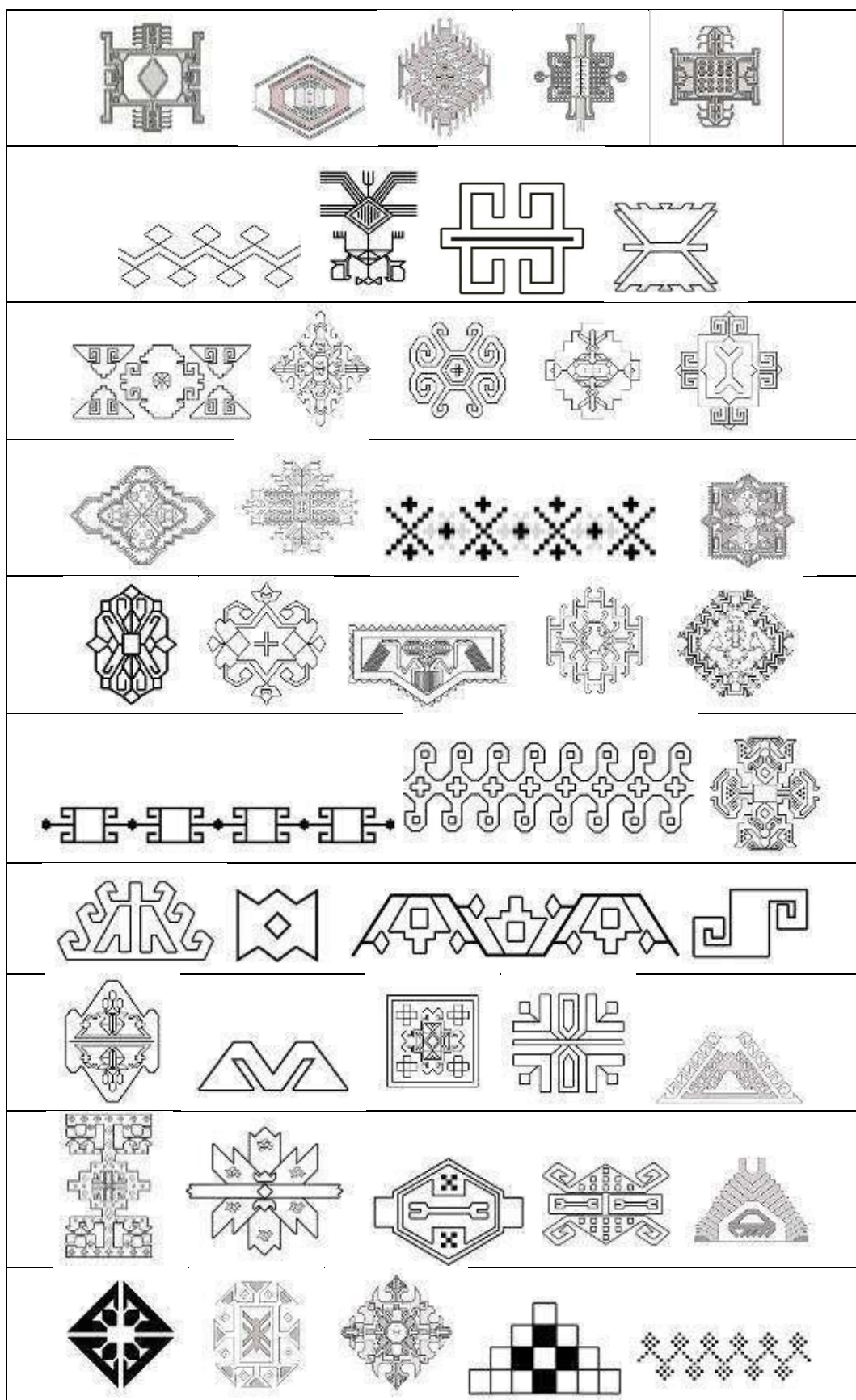

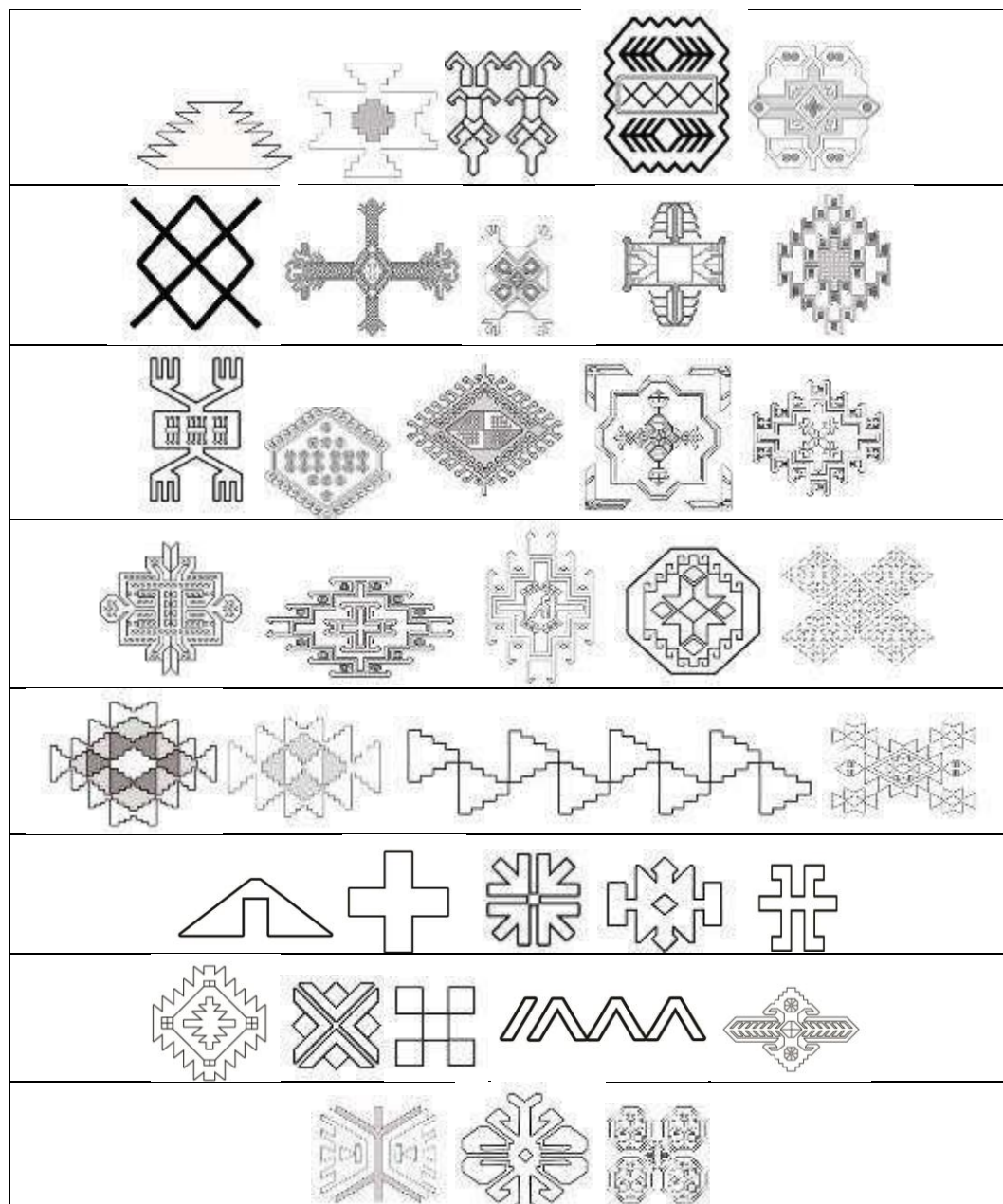
جدول (۳) طرح انواع نقش مایه‌های گیاهی در ورنی آذربایجان شرقی

جدول (۴) طرح انواع نقش مایه‌های هندسی در ورنی آذربایجان شرقی

جدول (۵) انواع طرح‌های ترنجی ورنی آذربایجان شرقی

جدول (۶) انواع طرح‌های محرمات ورنی آذربایجان شرقی

جدول (۷) انواع طرح‌های حیوانی ورنی آذربایجان شرقی

جدول (۸) انواع طرح‌های نقطه نقطه ورنی آذربایجان شرقی

۸- نتیجه‌گیری

ورنی نوعی گلیم یک رو است که از طریق پود پیچی بافته می‌شود و در مناطق مختلف ایران؛ در استان‌های اردبیل، آذربایجان شرقی، کرمان، فارس، خوزستان، چهارمحال و بختیاری و لرستان با نام‌های متفاوت شیریکی‌پیچ، رندی، سرانداز و چینه‌بافی و البته با نقشمایه‌ها و طرح‌های مختلف و نیز رنگ‌بندی‌های متنوع که تحت تأثیر فرهنگ و جغرافیای منطقه بافت قرار گرفته اند، بافته می‌شوند.

ورنی به عنوان بافته‌ای با دوام و در عین حال زیبا برای مصارف گوناگون انواع زیرانداز، خورجین و مفرش مورد استفاده قرار می‌گیرد. بافت ورنی در بین زنان و دختران عشایر و روستائیان ایل‌های ال‌سون (شاهسون)، چلیانلو، حاج‌علیلو، و عشایر کوچ نشین مناطق وسیعی از شمال آذربایجان؛ دشت مغان، اهر، ارسباران، مشکین‌شهر و شمال شرق آذربایجان شرقی در هنگام ییلاق و قشلاق در؛ خداآفرین، کلبر، هوراند و منطقه اردبیل: خلخال، گرمی، بیله‌سور، پارس‌آباد انجام می‌شود.

ورنی از نظر مواد اولیه دارای انواع پشمی، ابریشمی و نیمه ابریشمی است و دارای مراحل چهارگانه؛ گلیم بافت، عبور پود نازک، پودپیچی و شیرازه‌بندی است.

متن ورنی‌های آذربایجان شرقی در کنار نقشمایه‌های ساده هندسی و نقوش ریز و ساده شده حیوانات تزیین شده است. بافت ورنی علاوه بر تولید خورجین و مفرش به عنوان زیرانداز دارای اندازه‌های متفاوت قالی، پرده، کناره بزرگ، کناره، زرع و نیم، قالیچه و پستی می‌باشد.

نام‌گذاری طرح‌های ورنی براساس ساختار طرح و نیز نقش متن صورت می‌گیرد. انواع نقوش هندسی و نیز نقوش شکسته جانوران مختلف اعم از پرندگان و چهارپایان اهلی و وحشی، عمده‌ترین نقش‌مایه‌هایی هستند که متن ورنی را می‌پوشانند. این نقوش فرم‌های تغییر شکل یافته‌ای از حیوانات مختلف؛ مرغ، خروس، بوقلمون، عقاب، آهو، گوزن، سگ، شیر، ببر، گرگ، گوسفند، شتر، گاو، بز، طاووس و خرس هستند. این تصاویر به صورت بسیار ساده و انتزاعی و گاه با واقع‌نمایی بیشتر اجرا می‌گردند.

عموماً نقوش حاشیه به صورت عمومی و مشترک اجرا می‌شود و در آن از طرح‌های خانه‌خانه، زنجیره، دگمه، شانه، دو شانه، مهره‌لی، دوگل، پلکان، گل و حیوان، قفقاز، حلقه حلقه، گل، قیناخ، منجوق‌بافی، ایت ردی (رد پای سگ) استفاده می‌شود.

رنگ زمینه ورنی در انواع لاک، کرم، سرمه‌ای، آبی روشن، سفید، پیازی، الوان، مشکی، قرمز، سبز، نخودی و قهوه‌ای است.

منابع

۱. اکبری، فاطمه، (۱۳۷۹). جغرافیای انواع زیرانداز در استان آذربایجان شرقی، با همکاری جواد پورنامی، تبریز: دانشگاه هنر اسلامی تبریز و مرکز تحقیقات فرش دستبافت جهادسازی.
۲. حسن‌بیگی، محمدرضا، (۱۳۶۷). ورنی حیثیت هنر عشایری، فصلنامه عشایری ذخایر انقلاب، دبیرخانه شورای عالی عشایری ایران.
۳. یآوری، حسین. (۱۳۹۲). شناخت گلیم و گلیم مانده‌های ایرانی، چاپ دوم، تهران: آذر.
4. Balpinav Belkis, 1983, Acar- Kilim- Cicim- Zili- Sumak Turkish Flatweaves